

جلسه اول (چند نکته)

مقدمه: در هر علمی از فراگیری سه چیز ضرورت دارد (حاشیه ملاعبداللہ ص ۱۱۴)

مبایدي: به دو دسته امور، مبایدي اطلاق شده است

معرفي مدرّس: محمّد رضائظريان (تدریس رسمي در حوزه از سال ۸۲ بیش از ۲۰۰۰ ساعت)

موضوع مسائل: قضایاي علم

مبایدي تصوريه و تصدیقيه علم

مبایدي تصوريه: تعريف موضوع کلی آن علم و موضوعات مسائل آن علم (مانند تعريف کلمه به عنوان موضوع علم نحو و تعريف اسم و فعل و حرف به عنوان موضوعات مسائل آن علم)

مبایدي تصدیقيه: حصول تصدیق به مقدمات استفاده شده در استدلالهای آن علم (است: در این استدلال نتیجه جزء مسائل علم نحو است اما یکی از مقدمات [مقدمه اول] جزء علم صرف است و باید در آنجا به این مقدمه تصدیق حاصل گردد اگر تصدیق آن مقدمات مربوط به علم دیگر باشد مانند: فعل "یخشی" ناقص الفی است؛ اعراب ناقص الفی تقدیری است پس اعراب فعل "یخشی" تقدیری)

غرض آن علم

یعنی منفعتی که باعث شده واضح آن علم را وضع کند مانند غرض حفظ خطای لسان برای نحو

منفعت آن علم

یعنی هر مصلحت و منفعتی که جویندگان یک علم ممکن است از آن علم داشته باشند مانند فهم عمیق قرآن و حدیث برای علم نحو

سمّۀ: عنوان آن علم و وجه تسمیه آن

این فارس در معجم مقاییس اللغة: نحو به معنای قصد است و به نحو، نحو گفته شده است زیرا نحوی قصد می کند اصول کلام عرب را تا مانند آن تکلم کند و ممکن است این نام به خاطر کلام امیر المومنین به ابوالاسود باشد زمانی که کلیاتی از علم نحو را در اختیار او گذاشتند و اقسام کلمه را برای او تعریف کردند و سپس فرمودند: اَنْحُ هَذَا النُّحُو و اَضْفُ الِیْهَا مَا وَقَعَ عَلَیْكَ (به همین نحوه ترتیب نوشتن علم نحو را کامل کن) و بعد از تکمیل آن توسط ابوالاسود، حضرت به او فرمودند: ما حَسَنَ هَذَا النُّحُو الَّذِي نَحَوْتَ (این نحوه نوشتن تو بسیار خوب است)؛ ابوالاسود می گوید به خاطر این جمله حضرت علم نحو، نحو نامیده شد

معرفي واضح یا مؤلف (تا اینکه متعلّم به کتاب اعتماد کند)

اسم 7 تن از علماء ادبیات، ابن هشام (است) الحقائق النديه، ص 869 مؤلف این کتاب ابن هشام است

عبدالملک بن هشام صاحب السیرة متولد 708 ه ق و متوفای 761 ه ق متولد مصر و مقبره او در قاهره است نسبش به خزرج از انصار می رسد او در آخر عمرش حبلی بوده ولی قبش مدتی حنفی و سپس مدتی شافعی بوده است اسمش عبدالله و لقبش جمال الدین و کنیه اش ابومحمد است محمد بن یحیی بن هشام الخضراوی: او نیز مانند ابن هشام انصاری کتابی به نام معنی دارد که در شرح رضی بر کافیه از او زیاد نقل شده است (قال ابن هشام فی المعنی... ابن هشام انصاری (متولد 708 قبل از رضی (متوفای 686) بوده است

محمد بن احمد بن هشام اللخمی (شیخ جمال الدین عبدالله بن یوسف بن هشام الانصاری الحنبلی) (صاحب کتاب معنی اللیبب یکی از فرزندانش (محب الدین) و دو تن از نوادگان او نیز ابن هشام نام داشتند و از علماء ادبیات بوده اند

جنس آن علم

یعنی آیا از علوم عقلی است یا نقلی؛ از علوم فرعی است یا اصلی؛ تا متعلم قبش علوم مربوطه به آن را فرا گیرد

جایگاه و مرتبه آن علم

تا اینکه علمی که قبش باید فرا گیرد بعدش فرا گیرد یا بالعکس؛ مثلا علم صرف مقدم بر نحو و منطق مقدم بر فلسفه است

ذکر ابواب و فصول کتاب (دورنما)

مثلا صاحب هدایه می گوید: رتبه علی تمهید و ثلاثة ابواب و خاتمه؛ یا صاحب کتاب شمشیه می گوید: رتبه علی مقدمه و ثلاث مقالات و خاتمه

دورنمای کتاب معنی الادیب

- این کتاب دارای 8 باب است که به دلیل کمی فرصت تنها به فراگیری باب اول و چهارم که اهم ابواب است اکتفاء شده است
- الباب الاوّل: فی تفسیر المفردات و ذکر احکامها
- الباب الثانی: فی تفسیر الجمل و ذکر اقسامها و احکامها
- الباب الثالث: فی ذکر ما یتردد بین المفردات و الجمل و هو الظرف و الجزّ و المنجور و ذکر احکامها
- الباب الرابع: فی ذکر احکام یكثر دورها و یتیح بالمعرب جعلها
- الباب الخامس: فی ذکر الالوجه التي یدخل علی المعرب الخلل من جهتها
- الباب السادس: فی التحذیر من امور اشتهرت بین المعربین و الصواب خلافا
- الباب السابع: فی کیفیت الاعراب
- الباب الثامن: فی ذکر امور کلیة یتخرج علیها مالا ینحصر من الصور الحزنیة

روش تعلیم در آن علم

روش تقسم، تحلیل، تحدید و برهان است که برای فهم آن به صفحات آخر حاشیه ملاعبداللہ و حواشی حاشیه مراجعه شود 4

معرفي شروح و حواشي کتاب معنی اللیبب

- (الكلام علی معنی ابن هشام) (نقی الدین احمد بن محمد معروف به شَمّی)
- (تحفة الغرب بشرح معنی اللیبب) (شیخ محمد بن ابی بکر دامینی)
- {کافی المعنی} (ابویاسر شمس الدین محمد بن عمار مالکی)
- (شرح المعنی و شواهد) (عبدالله بن اسماعیل صاوی)
- (تزیه السلف عن تمویه الخلف) (شیخ شمس الدین محمد بن عبدالرحمن بن صانع)
- حاشیه محمد بن احمد سوقی
- (حاشیه الکبیر علی معنی اللیبب) (محمد بن محمد ستاوی)
- (فتح الغریب بشرح شواهد معنی اللیبب عن کتب الاعراب) (سیوطی)